

FRA RIBE AMT

BIND 19

UDGIVET AF

HISTORISK SAMFUND FOR RIBE AMT

1975

Bestyrelse:

Mag. art. *Kirsten Agerbæk*, Ribe.
Pens. overlærer *Vald. Andersen*, Vejen.
Antikvar *Mogens Bencard*, Ribe.
Seminarielektor *Verner Bruhn*, Esbjerg.
Stiftamtmand *M. Edelberg*, Ribe (formand).
Museumsinspektør *S. Manøe Hansen*, Ølgod (kasserer).
Ingeniør *G. Ibsen Sørensen*, Esbjerg.

Redaktion:

Vald. Andersen (formand).
Verner Bruhn.
Svend Mogensen.

Redaktionens adresse:
Liljevej 8, 6600 Vejen.

Kassererens adresse:
6870 Ølgod, giro 6 04 31 94.

Anmeldelser

Direktør *Claus Sørensen* har fortsat sin, med god grund, succesrige udgivelse af sine memoirer med et 3. bind: BJÆRGNINGSLIV. Ligesom de tidligere er det tilrettelagt ved museumsinspektør *A. Hjort Rasmussen* og på forlag hos Engers Hansens Boghandel, Esbjerg. Som nævnt i det forrige bind (og Årbog 1974, s. 517) måtte Claus Sørensen holde op som aktiv fisker på grund af en mavesygdom. I 1917 startede han sammen med en broder et spændende bjærgningsarbejde, hvor han skulle komme til at fejre store triumfer. Det var tilløkkende at bjærge værdier, mange anså for tabt. I de første 6 år lykkedes det at bjærge 20 fartøjer, og det uden brug af bjærgningsskib! Sørensen havde i Amerika set, det kunne lade sig gøre at hale skibe ud direkte fra stranden med wire og talje forankret ved revlerne. Ellers havde han ingen uddannelse som bjærgningsmand, men havde de erfaringer som et liv ved og på havet havde givet ham. Arbejdet blev mangen gang en leg med livet. Hans første bedrift var redningen af kutteren »Astoria«, som var drevet ind på Skallingen. De to brødre købte kutteren ved strandauktion den ene dag og bjærgede den ind til Esbjerg den næste efter et arbejde 24 timer i ét stræk. Claus Sørensen kontaktede nu strandfogderne langs kysten, så de straks kunne give besked om strandinger. En yderst dristig og overordentlig dygtigt gennemført redning gjaldt den tyske damper »Idemata«. Claus Sørensen, der ene havde overtaget forretningen, fik nu sin første bjærgningsbåd med pumpe og senere bjærgningsdamperen »Bjørn«. Men da følte Svitzer sig gået for nær og indledte en ubarmhertig konkurrence, men Claus Sørensen spillede det store selskab det ene puds efter det andet. Afgørende blev det, da han for næsen af Svitzer med en 16 tons fiskekutter under et fabelagtigt genialt og dristigt redningsarbejde bjærgede en 5000 tons fuldt lastet engelsk damper »Harold Casper« på det farlige Horns Rev, og efter yderligere bjærgninger i de næste måneder blev Svitzer villig til at forhandle. Svitzer købte selskabet, og Claus Sørensen blev inspektør for Svitzer på Vestkysten. En periode udførte Claus Sørensen ofte dødsensfarlige bortsprængninger af vrage, der var en fare for fiskeri og sejlads. – I sandhed en rigtig mandfolkebog.

Der har hersket nogen usikkerhed om herremanden til Estrup og Sønderkov, overførster, hofjægermester *Hans Bachmanns oprindelse*. Sagnet siger, han var en fattig dreng fra Skodborg, der fik sit navn af, at han gik omkring og solgte tobak. Der har hersket tvivl om dets rigtighed. Nu har *Valdemar Andersen* i SØNDERJYSK MÅNEDSKRIFT 1974, nr. 12, imidlertid godtgjort, at hans søskende var bønderfolk i Skodborg, og at han 1710 som moden mand købte 40 pund tobak, og da det dog vist var lovlig meget for ham at ryge, selv i en juletid, må han have drevet handel med det, og dermed er sagnets rigtighed i nogen grad bekræftet.

Cand. jur. *Carsten Teilman Hald* har i PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT 1974 skrevet om endnu flere ejere af Estrup, nemlig *Lautrup-slægten til Estrup*. Han hører selv til denne slægt, idet hans oldemoder var født Lautrup. Den omhyggeligt udarbejdede slægtstavle får yderligere værdi ved at bringe uddrag af gamle familiepapirer og en gengivelse af hidtil ukendte portrætter af etatsråd H. C. Lautrup og frue.

Grethe Tiesen har i GEOGRAFISK TIDSSKRIFT 1974, nr. 73, skrevet en i enkeltheder gående afhandling om »Ændringer i markudnyttelsen ved Blåvand«, hvilket nærmest vil sige Oksby sogn, Danmarks vestligste. 1805-70 udvidedes agerlandet lidt, men derefter næsten ikke, fra 1928 mindskedes det, dels tog havet store dele, og andre dele blev for udtørrede, da havet havde fjernet kystklitterne med deres vandreservoir. Da blev sognet efterhånden et sted for badegæster. Det startede i 1880-erne med indlogering i kroen, og kort efter 1900 begyndte sommerhusbyggeriet, så 1971 mønstredes 833 sommerboliger. Gode planer, kort og billeder letter tilegnelsen.

ABENRÅ BYS HISTORIE, *bd. 3, 1864-1945* under redaktion af *Johan Hvidtfeldt* og *P. Kr. Iversen* slutter sig med sit smukke udstyr og et væld af gode billeder nær til de tidligere udkomne bind. Bogen er skrevet af tre med Sønderjylland dybt fortrolige historikere, nemlig arkivar *H. H. Worsøe*, der behandler tiden under fremmedherredømmet, dr. *G. Japsen*, som tager sig af perioden fra genforeningen til sidste verdenskrig, og rigsarkivar, dr. *Johan Hvidtfeldt*, der skriver om besættelsestiden. – Hele perioden er fuld af spænding og store omvæltninger. Det gælder hele Sønderjylland, men ikke mindst Abenrå. Lige efter 1864 stod danske og tyske, naturligt nok, skarpt over for hinanden, og snart satte forlysningspolitikken ind. Det var her, den berygtede amtsdommer Lindemann stemplede brugen af navnet Sønderjylland som »grober Unfug«. Det tyske våben, udvisningerne, ramte Abenrå føleligt, 273 personer blev udvist. Men også de danske bastioner udbyggedes: her dannedes Foreningen til det danske Sprogs Bevarelse, her havde Junggreen og advokat Bekker hjemme, ligeledes Sprogforeningen og danske aviser, hvis ledere i Køllers tid gentagende lærte tyske fængsler at kende. 1879 startede »Hejmdal«, som H. P. Hanssen overtog 1893, ved samme tid bosatte han sig i byen, og Abenrå blev hovedsædet for det danske organisationsarbejde. 1900 indrettedes Folkehjem, som arkitekt Magdahl Nielsen, født her i amtet i Lydum sogn, gav det så velkendte udseende. Efter genforeningen blev Abenrå også hovedsædet for det tyske organisationsarbejde. Der var andre problemer end de nationale. 3. juni, få dage før genforenings festlighederne, udbrød der generalstrejke, et resultat af nød og spænding i arbejderklassen; selv om den ikke havde politisk sigte, føltes den som antidansk. Gennem kriser og konkurrence nordfra klarede Abenrå sig godt, 1930 tog byggeriet fart efter en bolignød, 3 ma-

skinfabrikker udgjorde i 1920 halvdelen af byens industri, men handel og industri voksede stærkt, kendt blev orgelfabrikken, Sønderjyllands Højspændingsværk og Andelssvineslageriet, havnen udvidedes, og flåden voksede atter. – Også de politiske og kulturelle forhold belyser bogen såvel som byens ledende mænd, skole-, kirke- og biblioteksvæsen osv. – Efter Hitlers valgsejr i 1933 erobrede nazismen det store flertal af Nordslesvigs tysksindede befolkning, men flere af de fra gammel tid førende borgerlige holdt sig udenfor, og de fleste tysksindede arbejdere vendte det ryggen. Både de gamle borgerlige partier og socialdemokratiet var klare modstandere, og den lokale tyske aktivitet blev holdt i ave af de højere danske og tyske myndigheder. Så kom modstandsbevægelsen og sabotagen, Gestapos modaktioner og oprivning af grupper, beslaglæggelser, flygtninge og endelig kapitulationen, engelske troppers ankomst under umådelig jubel, og de tyske troppers afmarch den modsatte vej. En sober, kyndig og velskrevet bog, interessant og spændende, hvor vi ældre gang på gang vil nikke genkendende til analoge tilstande.

H. K. Kristensen.

H. K. Kristensen: HOLMSLANDS OG KLITTENS HISTORIE I. Med et bidrag af J. Aarup Jensen. Udgivet af Holmslands kommune. 1974.

Dette særprægede stykke Vestjylland har tidligere været behandlet i lokalhistorisk litteratur, men ikke udtømmende. Nu har derfor Holmslands kommune besluttet, at opgaven skulle tages op til en grundigere behandling. Dette initiativ skyldtes også, at man i kommunen lå inde med et stort materiale, samlet af genealogen *Th. S. Lodberg* og efter hans død skænket til Holmsland, hvorfra Lodbergs slægt stammede. Samlingen var anlagt med slægtshistorisk sigte, men Lodbergs indsamling havde, som det før er set, bredt sig til andre befolkningsgrupper og sognehistoriske emner. Han fik også skrevet en række mindre arbejder og artikler, men det større sognehistoriske værk, Holmslands historie, nåede han ikke at få skrevet. Kommunen måtte finde en anden lokalhistorisk forfatter, der kunne påtage sig opgaven. Det blev H. K. Kristensen.

Når en historiker får overdraget en sådan opgave og får anvist et materiale, som en anden har indsamlet, kunne man tro, at opgaven hermed var ret ligetil. Dette er kun delvis rigtigt. Et materiale, indsamlet af en anden, vil være præget af indsamlerens intentioner, der ikke altid også vil være forfatterens.

Bogen indledes med museumsinspektør *J. Aarup Jensens* Oldtidsfund fra Holmsland og Klitten. Sognene har ikke mange oldtidshøje, som i dag er påviselige. Fund fra vel alle oldtidens perioder bekræfter dog, at egnen ikke har stået tilbage for det øvrige land. Sammenspillet mellem den geologiske udvikling, herunder klitdannelsen, og fundhistorien omtales.

H.K. Kristensen indleder med Søgaard, der får en fyldig beskrivelse over et skema, der kendes fra mange småherregårde. En udvikling fra

en oprindelig bondegård til herregård for siden igen at ende som bondegård. Søgaard har haft adelige ejere, men dog flest borgerlige. Ejerrækken får en fyldig omtale, og herigennem oprulles selve gårdens historie, der bestemtes af de vekslende besidderes dygtighed og drift. Kapitlet om kirkebyggeri, sysselprovster og kirkeejere er en mere end almindelig lærd indledning til kirkernes historie og rækker ud over Holmsland. Kirkehistorien har interessante træk, ligesom der er farverige præste- og degnebiografier. Hertil kommer den omfangsrige skolehistorie.

Th. S. Lodberg præsenteres som rimeligt er med portræt og en bibliografi. Måske burde Evald Tang Kristensen, der også har skrevet Holmsland-historie, og som da også citeres i bogen, have haft et par linjer. Det er både af indhold og i ydre en gedigen bog, et godt forbillede for den fortsættelse, der kan ventes.

Fås kun i boghandelen. Pris 35 kr.

H. K. Kristensen: NØRRE HORNE HERRED. Udgivet af Egvad egns-historiske Samling. 1975

Engen anden landsdel har frembragt så mange herredsbeskrivelser som det vestlige Jylland, og her falder tanken straks på rådstuearkivar, dr. phil. *Oluf Nielsen*, der med rette betegnedes som sit århundredes vestjyske historiker. To herreder, Øster Horne og Nørre Horne, nåede han ikke at få beskrevet. Imidlertid har også dette århundrede sin Vestjyllands historiker, der i 1944 udsendte sin Øster Horne herred og nu, efter 30 år opfyldt af andre historiske opgaver, følger Nørre Horne herreds beskrivelse.

I bogens første del, der omhandler emner og forhold, gældende for herredet i almindelighed, omtales naturforhold, erhvervsforhold gennem skiftende tider, retsforhold osv. Oldtidshistorien belyses ved fund, der dog ikke dækker perioden 400-1000. Med overtro og trolddom har herredet ikke stået tilbage. Så sent som i 1800-tallet var Lønborggårds smed i ry som klog mand. Befolkningens dagligliv fremdrages ved overleverede beretninger, bl.a. fra folkesangeren *Morten Eskesen*, der var født i Uldbæk. Skolerne og deres degne beskrives sogn for sogn, og Hoven kvindeskole, nu ungdomsskole, danner afslutningen på dette fyldige og interessante afsnit.

Den specielle del af værket er naturligvis den mest omfangsrige, idet herredets 10 sogne hver for sig omtales. Det er, som forfatteren selv udtrykker det, ikke muligt inden for en enkelt bogs rammer at gå i dybden med det enkelte sogns historie. Denne opgave må overlades til sognehistorikerne. H. K. Kristensen begrænser beskrivelsen af sognene til kirker, præster og større gårde. Herudfra kan der fortælles meget, naturligvis i vekslende omfang fra sogn til sogn, og man har en følelse af, at forfatteren i mange tilfælde kunne have fortalt meget mere, hvis pladsen havde tilladt det. Vi er her ved spørgsmålet, om ikke et herred, betragtet ud fra et rent lokalhistorisk sigte, i alminde-

lighed vil være en for omfattende opgave at tage op. Det er ikke enhver lokalhistoriker, der vil magte at samle, vurdere og fremstille det vældige materiale, der må indgå i et herreds historie.

Samtidig må det ikke overses, at en herredshistorie i højere grad end en sognehistorie har karakter af et *kildeskrift*, hvor man i samme bog kan finde en rigdom af eksakte oplysninger.

Nørre Horne Herred er med sine 577 sider, mange gode billeder, deriblandt tegninger af afdøde lærer og lokalhistoriker *Alfred Kaae*, særdeles indholdsrig, et værk som udgiverne vil have glæde af. For kvaliteten borger forfatterens kyndighed, erfaring og ekspertise.

MARK OG MONTRE 1974. *Niels Thomsen* skriver i fortsættelse af en artikel 1971 om *Tragtbægerkultur i Sydvestjylland*, en grundig redegørelse for egnens fund med gode billeder. *S. Manøe Hansen* beretter om en undersøgelse af en høj i Vallund, Ølgod sogn, som Ølgod museum foretog i 1973. Efter en gammel beretning skulle der være fremdraget en *runesten* i højen, hvad undersøgelsen dog ikke sandsynliggjorde. Derimod fandtes to grave med hver en økse. Efter en skriftlig indberetning skulle runestenen være kløvet og brugt som grundsten ved opførelsen af en gård på Vallund hede. Et par runer var engang synlige, men skjultes siden af en tilbygning. *Mogens Bencard* skriver om *Ribes ældste udvikling*, et emne, der som bekendt indebærer visse problemer. De seneste udgravninger har dog kastet lys over vigtige sider af byens udvikling, især påvisningen af den gamle handelsby på åens nordside. Med *Margaretha Balle-Petersens* artikel *Forsamlingshuset – velkendt eller ukendt* er vi inde på kulturhistorien. De vestjyske forsamlingshuse opførtes for flertallets vedkommende i sidste del af forrige århundrede. Det var grundtvigianismens og højskoletankens symbol, men der var også mere praktiske formål med forsamlingshusene, præcist udtrykt i navnet. Man savnede et sted at samles, også til gymnastik og fest. Det gjaldt for forsamlingshusene som for samtidens andre fællesprojekter, at man i sognene havde delte meninger om placeringen. Nu, da de gamle forsamlingshuse mange steder fortrænges af *haller*, er det rimeligt, at emnet tages op til en bredere kulturhistorisk belysning, hvad forfatteren da også synes at have i tanke. *Fru Staus kabinet*, som *Bodil Busk Laursen* fortæller om, bringer os ind på Varde museum, hvor der er samlet et ny-rokoko interiør. Det stammer fra museets stiftere grosserer Cornelius Stau og hustru Elisabeth Stau. De smukke og udsøgte ting har stået i ægteparrets hjem i København og viser smagen omkring århundredskiftet, når den var bedst. *Jørgen Køster* skriver om bygmester *Per Hollensen*, der omkring midten af forrige århundrede virkede i den østlige del af amtet. Her findes endnu bygninger, især stuehuse på større gårde, som vidner om denne jævne håndværkers sikre smag og rene stil, der peger tilbage mod klassiske forbilleder. Peder Holden Hansen fortjener at mindes i litteraturen, da hans bygninger før eller siden vil forsvinde.

I SØNDERJYSK MÅNEDSSKRIFT 4/5 1975 kommer redaktør *Bjørn Svensson* i artiklen »Ansgar og Regner Lodbrog« ind på spørgsmålet, om Ansgar i 826, som hidtil hævded, kom til Slesvig eller måske Ribe. Den sidste mulighed er formuleret af antikvar *Mogens Bencard*, hvis undersøgelser har påvist, at der har været en handelsby i Ribe i vikingetid. *Bjørn Svensson* citerer de skriftlige kilder og kommer til den slutning, at Slesvig fortsat må have æren.

Arkivregistraturer 4. Godsarkiver 2. HEDEKOLONIERNE. Landsarkivet for Nørrejylland 1974. Ved Poul Rasmussen og Niels Windfeld Lund.

Landsarkivets nyeste registratur over materiale vedrørende Hedekolonierne følger som nummer 2 efter den tidligere udsendte registratur over ryttergodsernes arkivalier. Her er tale om en overordentlig nyttig registrering, henvendt til publikum. Hedekoloniernes arkivalier er et meget omfattende og vidt spredt materiale, og spredningen skyldtes navnlig den noget forvirrede måde, hvorpå kolonisationen gennemførtes. Mange dokumenter fandtes således tidligere sammen med eller indhæftet med andre sager i amtsarkiverne. Disse er nu udtaget og samlet efter dateringen. Dette ordningsprincip kræver en udførlig opdeling i emner, og sagregistreringen vil blive værdsat. Det er et stort plus, at materialet i Rigsarkivet medtages i registraturen.

Vald. Andersen.

Villads Villadsen: RIBE DOMKIRKE, et motiv i dansk guldalderkunst. Udg. af Hist. Samfund for Ribe Amt 1974. 63 s., ill., 24 kr.

En ung arkitekt, *Villads Villadsen*, har i denne lille bog givet en levende og detaljeret skildring af Ribe Domkirke, som den så ud i begyndelsen af forrige århundrede. Ved grundige arkivundersøgelser har han fremdraget et rigt materiale, der viser, hvordan to unge kunstnere, *Jørgen Roed* og *Theophilus Hansen*, ved deres malerier og tegninger åbnede tidens øjne for dette enestående bygningsværk fra Danmarks storhedstid.

Det var før fotografiets opfindelse, og før der var noget, der hed kirkearkæologiske undersøgelser. Man var dengang heller ikke klar over det særprægede materiale, som kirkens ældste dele var opført af: den rhinske tuf.

Jørgen Roed (1808-88), som senere blev en af guldalderens store malere, besvarede 28 år gammel en prisopgave, der var stillet af Kunstforeningen i København, og som gik ud på at give en »Fremstilling af det Ydre eller det Indre af Domkirken i Ribe som en af de i arkitektonisk Henseende meest udmærkede Bygninger i Danmark fra Middelalderen«. Han malede et billede af domkirkens indre, som vakte opsigt på en kunstudstilling i København i 1836. I sit maleri havde han set bort fra, hvad der i tidens løb havde skæmmet kirken, bl.a. orglet,

som dengang var anbragt foran korbuen, hvorved rummet havde mistet sin monumentale karakter.

Theophilus Hansen (1813-91), der blev berømt som arkitekt for sine arbejder i udlandet, navnlig i Østerig, udarbejdede en restaureringsplan, der gav anledning til, at der for alvor kom gang i redningsarbejdet med kirken. Hans projekt blev ganske vist ikke gennemført, og det var ingen ulykke, da han i flere henseender var meget radikal i sin restaureringsplan ud fra et historisk synspunkt, bl.a. foreslog han, at de to sideskibe skulle fjernes. Af økonomiske grunde valgte man en noget mere lempelig plan.

De to unge kunstnere levede i den tid, da »Kunstforeningen for København« og »Det kongelige nordiske Oldskriftselskab« blev stiftet (1825) – de to foreninger som ved deres indsats gennem 150 år har virket – hver på sin måde – for bevarelsen af vore nationale mindesmærker gennem Kunstakademiet og Nationalmuseet. Det er karakteristisk, at disse to unge påviste, at domkirkens omgivende terræn havde hævet sig i tidens løb, så den nederste del af kirkens ydermure var blevet dækket af 3 alen jord og affald. Det er nok en af de første kirkearkæologiske undersøgelser herhjemme.

Denne lille kunsthistoriske bog vil måske nok forekomme en og anden lidt speciel, men ved at læse den åbnes ens øjne for Ribe Domkirkes storhed, som Roeds maleri gjorde det i sin tid.

Knud Høgsbro Østergaard.

Erik Christensen: HAVNEARBEJDERSTREJKEN I ESBJERG – træk af arbejdsmændenes fagforenings første år i Esbjerg. Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie, 2, 1975. 114 s., 20 kr. (for medlemmer af selskabet 15 kr.).

Det er småt med analyser af købstadforhold i al almindelighed og af arbejderbevægelsens forhold i særdeleshed. Der er derfor dobbelt grund til at glæde sig over, at forskningsmedarbejder ved Sydjysk Universitetscenter Erik Christensen har behandlet emnet i sin bog.

Forfatteren behandler i store træk oprettelsen af de første års udvikling af arbejdsmændenes fagforening i den hastigt voksende by, der trak mange arbejdere til sig. Hovedparten af bogen optages af skildringen af denne unge fagforenings konflikt med DFDS, og endelig forsøges en analyse af årsagerne til strejkens forløb; herunder placeres denne lokale strejke i et landspolitisk perspektiv, så emnet ikke kun betragtes med lokalhistoriske øjne, men løftes over i et mere principielt plan.

Denne strejke – vel en af de første arbejdskonflikter i Esbjerg overhovedet – sluttede med et nederlag for fagforeningen. Den var ikke stærk nok til at føre en lønkamp mod et selskab som DFDS, der allerede dengang var en økonomisk magtfaktor. Medlemmerne i fagforeningen var ikke blot for få, men sammenholdet var for svagt. Erik Christensen fører os igennem kampens forskellige faser og formulerer

de problemer, som strejkekomiteen stod overfor: hvordan stimulerer vi medlemmernes kampvilje, hvad kan vi gøre over for skruebrækkerne, hvordan sikrer vi vore medlemmer genansættelse efter konflikten?

Kildematerialet er i det væsentlige fagforeningens arkiv, som findes på Byhistorisk Arkiv i Esbjerg; glædeligt at se det udnyttet på en så sober og grundig måde.

De sidste hundrede års købstadshistorie er ikke talrigt repræsenteret i Ribe amt; forhåbentlig er Erik Christensens bog begyndelsen til de værker, som kan fylde dette hul ud.

vb

Aino Kann Rasmussen: BRAMMING STATION 1874-1974. En billedbog udgivet af Esbjerg Museum, 1975, 36 s., 17 kr. (medlemmer af Museumsforeningen 15 kr.).

Denne bog er »et portræt af en station – af stationen – af det, der er i dag, men ikke i morgen«. Sådan forklarer bogens indledning dette billedværk om stationen i Bramming, som Esbjerg Museum har udgivet ved sin inspektør og med hjælp til det fotografiske af Leif Bo Eriksen og Troels Nørgaard Gravesen.

På sin vis er det naturligt, at bogen kommer som en erindring just i 100-året for jernbanens åbning, den jernbane der atter skabte et Bramming, efter at den gamle landsby i 1668 var blevet nedlagt og jorden lagt ind under Bramming Hovedgård. Byens og jernbanens historie er i hovedtræk skitseret som indledning til bogen, men derefter taler billederne fra banegården alene uden tekst og taler måske netop derfor stærkere. Der er en række fine billeder af bygningerne og nogle helt fortræffelige detaljer af inventar, redskaber og skilte; det er en dejlig bog at blade i.

I løbet af få år, når DSBs nye design har slettet de fleste spor af de gamle banegårdes særlige miljø, vil man takke Esbjerg Museum for, at disse billeder blev fastholdt.

vb

Virksomheden 1974-75

Arsmødet holdtes den 30. september 1974 i Brørup med generalforsamling og to foredrag.

På generalforsamlingen aflagde formanden, redaktøren og kassereren beretninger og regnskab, der godkendtes. Det fremgik af beretningerne, at årbogen 1975 ville blive udsendt som særpublikation, et festskrift til H. K. Kristensen i anledning af hans 80 års fødselsdag den 17. september 1975.

Af bestyrelsen ønskede seminarirektor Svend Mogensen at træde ud, men var villig til at fortsætte som medlem af redaktionsudvalget. I hans sted valgtes seminarielektor Verner Bruhn som medlem af bestyrelsen (og siden som medlem af redaktionsudvalget). De øvrige valg var genvalg. Ved kaffebordet holdt Verner Bruhn foredrag om anlægget af den sydjyske tværbane, hvorefter H. K. Kristensen fortalte om Brørup-egnens geologi.

For anden gang havde Historisk Samfund indkaldt de lokalhistoriske arkiver i amtet til møde – i Grindsted den 25. januar.

På mødet blev arbejdet med indsamling af arkivalier vedrørende andelsbevægelsens historie drøftet, og fælles problemer om materialer og arbejdsformer diskuteret. Endelig var der lejlighed til at se SLA's jubilæums-vandrestilling om lokalhistoriske arbejder. På mødet blev Historisk Samfund opfordret til fortsat at formidle dette samarbejde mellem amtets lokalhistoriske arkiver.

Udvalget til registrering af Andelsforetagender i Ribe amt har fortsat sit arbejde, der i det væsentlige udføres af organist Bodil Bruhn, Esbjerg. Der er registreret over 600 virksomheder, og en række arkivalier er afleveret til udvalget. I oktober udsendtes en pjece om arbejdet, som var muligjort ved et tilskud fra Andelsbanken. Arbejdet fortsættes i hvert fald året ud.

Den 15. juni holdtes sommerudflugten, der gik til Vejle amts vesteregn, hvor forskellige seværdigheder blev besøgt. Ved Rygbjerg-runestenen fortalte H. K. Kristensen om denne, og Vald. Andersen fortalte om kolonisationen på Randbøl hede o. 1760. Arkivar, cand. mag. Dorte Haahr Carlsen talte ved Randbøldalfabrikken og ved den midaldrelige teglovn i Lindeballe. Der afsluttedes i Nørup kirke, hvis bygningshistorie og overdådige udsmykning blev beskrevet af sognepræsten, provst Schjøth. Der var ca. 160 deltagere.

Historisk Samfund har i beretningsåret udgivet Villads Villadsen: *Ribe Domkirke* med støtte fra V. Gieses legat, George og Emma Jorcks fond samt Ny Carlsbergfondet.

Nye medlemmer

Allerup: gdr. Niels Andersen. *Andst:* lærer Anna Legarth. *Ansager:* sognepræst J. Skydstofte. *Blåvand:* plantør N. Raun Pedersen. *Brøndum:* sognepræst Jørn Munksgård. *Brørup:* K. Frydendal Pedersen. *Darum:* ingeniør Erik Plesner. *Esbjerg:* Esbjerg Gymnasium, sem.-adjunkt T. Benjaminsen, sognepræst Frede Bøss, arkivar Dorte Haahr Carlsen, laborant Birgit Eriksen, el-installatør Frøkjær, stud. sem. Brian Isaksen, Ronald B. Kodahl, stadsbibliotekar Johs. Petersen, direktør Poul Toft Simonsen, bankdirektør K. B. Videsen, gdr. Olav Willadsen. *Gentofte:* læge E. Krogh. *Gørding:* tømremester Sv. Theisen. *Gårde:* lærer Hanna Pedersen. *Hjerting:* Bodil Sottrup-Jensen. *Holbæk:* Holbæk Bibliotek. *Holsted:* Sv. A. Hansen. *Karlsgårde:* stud. sem. Tom Bager. *Lunde:* sognepræst Magnus P. Nielsen. *Lustrup:* sem.-adjunkt Gerda Brandorff. *Læborg:* fhv. smedemester Jeppe Olsen. *Nordby:* borgmester Berg-Jensen. *Nymindegab:* kommuneingeniør Jørn Krummes. *Nysted:* minister Per Hækkerup. *Nørre Nebel:* sognepræst H. Bogetoft Pedersen. *Oddum:* Peder B. Pedersen, sparekasseass. Erik Plauborg. *Oksbøl:* oberstløjtnant A. S. Møller. *Padborg:* toldass. J. J. Skov. *Rejsby:* gdr. L. Stauning-Jensen. *Ribe:* rektor Jens Bøggild, kommunaldirektør C. H. Dons Christensen, overlæge L. H. Duysen, herrefrisør L. Kvist Hansen, sekretær Inge Jensen, lærer Dora Krog, Nørskov Rasmussen, bankdirektør Steen Thulstrup. *Rønde:* vildtbiolog P. Uhd Jepsen. *Skovlund:* skoleinspektør Jens Ladekjær, sognepræst Bodil Tybjerg Schmidt. *Tarm:* Hans Bach. *Tarp:* sem.-adjunkt Jørgen Bjerregård. *Thorstrup:* sognepræst O. Chr. Ivertsen. *Thyborøn:* kommunebogholder Jens J. Uhd Jepsen. *Tistrup:* læge P. Leth Sørensen. *Tjæreborg:* ejendomshandler N. Christiansen, sognepræst Kjeld Houmand, Allan Iversen, civilingeniør J. L. Kræmer. *Tofterup:* P. Møller Hundebøll. *Tåstrup:* Høje Tåstrup komm. Biblioteker. *Varde:* ingeniør Kurt Brissing, kapellan E. Harbsmeier, kommunaldirektør A. Kragh, fhv. turistchef B. Kreilgaard, provst V. Kvist, bogtrykker Arne Rechter, arkitekt Hans Neistgaard. *Vejrup:* kreaturkom. Sigfred Hansen. *Vester Nebel:* Signe Jensen, Ebbe Walther. *Vester Vedsted:* husmand Kai Pedersen. *Ølgod:* tandlæge H. Christensen, tandlæge Peer Hedegaard, advokat J. K. Hansen, pens. mejerist J. C. Laursen, filialdirektør Herluf Pedersen, boghandler K. Theilgaard. *Alborg:* Alborg Universitetsbibliotek. *Århus:* H. Krongaard Kristensen.

Regnskab 1974-75

INDTÆGTER

Kassebeholdning pr. 1. april 1974	27.283,52
Kontingenter	49.580,25
Bogsalg	14.766,08
Indgået moms	2.215,27
Portogodtgørelse	793,60
Renter af legater	577,50
Renter af beholdninger i sparekasse og giro	4.279,42
Refunderet moms	3.731,00
Udbetalt overskud fra D.H.F.s Hist. Billedværk	1.698,00

Tilskud:

Staten	2.700,00
Ribe amtsråd	18.000,00
Kommuner	32.250,00
Pengeinstitutter	26.750,00
Fonds	18.500,00
I alt	98.200,00
	<u>203.124,64</u>

UDGIFTER

Kontingent til S.L.F. samt forsikringer	1.678,00
Forfatterhonorar	3.280,00
Trykning af »Fra Ribe Amt« 1974	35.543,51
Trykning af »Andst og Gjesten sogne« samt »Ribe Domkirke«	29.577,16
Porto ved udsendelser	8.120,22
Kontorartikler og telefon	3.627,04
Møder, foredrag og udflugter	4.429,25
Kurser	155,40
Repræsentation	250,00
Bogkøb og bibliotek	405,69
Husleje m.v.	1.541,94
Udgået moms	5.289,46
Indsendt moms	807,00
Udgifter i alt	94.704,67
Beholdninger at overføre til 1975-76	108.419,97
I alt	<u>203.124,64</u>

AKTIVER

Indestående i Ølgod Sparekasse:	
Konto nr. 00-03804	848,41
Konto nr. 656-02-25629	1.462,33
Konto nr. 656-02-17014	9.238,91
Konto nr. 656-06-21109	0,00
Konto nr. 656-06-18728	91.372,36
	<u>102.922,01</u>
Kontant	600,00
Girokonto nr. 6 04 31 94	397,96
Bevilget af Grindsted og Ribe kommuner samt Ølgod Sparekasse til udbetaling efter 1. april 1975	4.500,00
	<u>108.419,97</u>
Th. Mølhedes legat	12.700,00
Boglager	3.000,00
I alt	<u>124.119,97</u>

Ovenstående regnskab er gennemgået og fundet i bedste orden. Be-
holdningernes tilstedeværelse er konstateret.

Ribe, den 2. maj 1975.

Svend B. Troelsen.

Jens Kusk.

ORDINÆRE TILSKUD

Staten		2.700,00
Ribe amtsråd		3.000,00
Billund kommune	350,00	
Blåbjerg kommune	300,00	
Blåvandshuk kommune	200,00	
Bramming kommune	300,00	
Brørup kommune	400,00	
Esbjerg kommune	1.500,00	
Fanø kommune	50,00	
Grindsted kommune	200,00	
Helle kommune	150,00	
Holsted kommune	300,00	
Ribe kommune	500,00	
Varde kommune	500,00	
Vejen kommune	1.000,00	
Ølgod kommune	500,00	6.250,00
A/S Den danske Provinsbank, Ribe	200,00	
Ribe Sparekasse-Bikuben	400,00	
Fanø Spare- og Lånekasse	50,00	
Grindsted Sparekasse	200,00	
Sparekassen Sydjylland, Ribe	200,00	
Sparekassen Sydjylland, Varde	200,00	
Ølgod Sparekasse	500,00	1.750,00
I alt		<u>13.700,00</u>

EKSTRAORDINÆRE TILSKUD

*Til publikationen »Fra Ribe Amt« 1975; festskrift til
førstelærer H. K. Kristensen:*

Ribe amtsråd		15.000,00
Billund kommune	300,00	
Blåbjerg kommune	1.000,00	
Blåvandshuk kommune	1.500,00	
Bramming kommune	1.000,00	
Esbjerg kommune	5.000,00	
Fanø kommune	200,00	
Grindsted kommune	2.000,00*	
Holmsland kommune	1.000,00	
Ribe kommune	1.500,00*	
Varde kommune	4.000,00	
Vejen kommune	1.500,00	
Ølgod kommune	2.000,00	21.000,00
Esbjerg Sparekasse-Bikuben	500,00	
Ribe Sparekasse-Bikuben	10.000,00	

Den danske Landmandsbank, Bramming, Esbjerg og Fanø afd.	2.500,00	
Grindsted Sparekasse	500,00	
A/S Handelsbanken, Varde afd.	2.500,00	
A/S Varde Bank	2.000,00	
Ølgod Sparekasse	1.000,00*	19.000,00
A/S Den sydvestjyske Venstrepresses, Dagbladet »Vestkysten«s fond	1.000,00	
J. Lauritzens fond	5.000,00	
Egvad Egnshistoriske Samling	500,00	6.500,00
		<u>61.500,00</u>

* Bevilget til udbetaling efter 1. april 1975.

*Til publikationen »Nogle optegnelser om
Andst og Gjesten sogne:*

Sparekassen Sydjylland, Vejen	1.000,00	
Vejen kommune	5.000,00	6.000,00

*Til publikationen »Ribe Domkirke – et motiv
i dansk guldalderkunst«:*

Konsul George Jorck og hustru Emma Jorcks fond	4.000,00	
Landsdommer V. Gieses legat	4.000,00	
Ny Carlsberg fondet	4.000,00	12.000,00

Til arkivet om andelsbevægelsen i Ribe amt:

Andelsbanken, Esbjerg	5.000,00	5.000,00
-----------------------------	----------	----------

